

IRODALOM

Péterffy G. Tóth Tihamér. Szent István Társ. Budapest, 1940. 154 old.

Mikor a világháborús összeomlás szomorú éveiben az általános értékpusztulás során az ifjúság erkölcsi idealizmusa is elsorvadással fenyegetett, megjelent a magyar könyvpiacra egy mű. Hangja, témája ujdonság volt. Címe a *Tiszta férfiúság*, szerzője egy fiatal pap, akinek neve ettől az időtől fogva a diákokra a karizmatikus fogalom vonzóerejével hatott. A könyvből sorozat nőtt ki, mely „Levelek Diákjaimhoz” címen még ma is áldásos hivatást teljesít az ifjúság körében.

Tóth Tihamér élet- és jellemrajzát írta meg Péterffy a tanítvány kegyeletes mértéktartásával és sok intuitív beleéléssel. Lapunkban Tóth Tihamérral mint pedagógussal akarunk foglalkozni, de nem tartjuk érdektelennek — főleg az eszménykutató ifjúság számára — ismertetni tehetségének és nagyszabású munkásságának külső kereteit: töretlenül felfelé ivelő pályafutását. A diákok felejthetetlen emlékü apostola 1889-ben született Szolnokon. Az egri szemináriumból került be a Központi Szemináriumba. Teológiai tanulmányait a bécsi Augusztineumban fejezte be. Felszentelése után Hevesre került káplánnak, félév múlva pedig Gyöngyösre hittanárnak. Főpásztor felismerve rendkívüli képességeit és pedagógiai rátermettségét, az egri érseki hittudományi főiskolára nevezte ki az őszövegyetannak tanárává és a papnevelő intézet prefektusává — fiatalon, 25 éves korában. Másfél évig teljesített a világháború alatt lelkesítő szolgálatot a fronton. Egyre terebélyesedő pedagógiai munkássága olyan nevet szerzett neki, hogy Csernoch János őt találta legalkalmasabbnak az ország első papnevelője számára irányítónak: 1918 őszén a Központi Szeminárium prefektusává nevezte ki. A Pázmány Péter tudományegyetemen 1924-ben szerezte meg a magántanári képesítést „Az ifjúság lelki gondozása” című szakmunkája alapján. Majd 1926-ban Vass József lemondása után elnyerte az egyetemi tanári katedrát. Ebben a minőségben látta el később 1931-től a Közép. Szem. rektori tisztségét is. Egyidejűleg pedig ő lett az örököse az egyetemi templomban Prohászka legendás szószékének, majd a rádióon keresztül évekig volt az ország „rádiós apostola.” A rádiós szónok különleges hivatásáról és fenségesen felelősségteljes élményeiről mélyértelmű naplójegyzeteiben számol be. 1933-ban a pápa a veszprémi püspök méltóságába emelte. Tervek és vágyak szent lázában érte a halál 1939 májusában.

Életének külső keretei is azt mutatják, hogy minden tevékenysége a fiatalság, a nevelés szolgálatában állt. A magyar diákságnak felbecsülhetetlen kincset ajándékozott a „Levelek Diákjaimhoz” sorozat nyolc kötetében. A lelki szabadságharc legnehezebb feladatát Tóth Tihamér az erkölcsi érintetlenség megőrzésében látta. Ehhez ad bölcs tapasztalatokon alapuló, praktikus útmutatást a „Tiszta férfiúság”-ban. Pedagógiai vezérelve az akaratedzés és önfegyelmezés gyakorlása volt, mely az egyetlen út a következetes, céltudatos egyéniség kialakításához. Ez a gondolat folytatódik a „Ne ígygyál! Dohányzol? és „A jellemes ifjú” kötetekben. A belső nemesség mellett azonban nem feledkezett meg a külső úri forma kötelező parancsáról sem. Az emberrel előkelő közvetlenséggel való érintkezésmódnak keresztény szabályait adja elő „A művelt ifjú”-ban. Mindezeket az életelveket pedig beleállította a hitvallói meggyőződésnek természetfeletti sodrába, hogy elmélyítse és nemes tartalmakat megszentelje. A művelt, jellemes, önfegyelmező, tiszta ifjút megismertette a transcendens eszmével, hogy minden önnevelő törekvése az örökkévalóság csillagzatain tájékozódjon. Ezeket a sub specie aeterni nézőpontokat jelölte ki „A vallásos ifjú”, to-

vább a „*Krisztus és az ifjú*“ c. kötetekben. Aszketikus irodalmunkban ezek a *Levelek* új távlatokat nyitottak és ami legnagyobb vcnzóerejüket jelentette: az örök igazságnak korszerű, modern és mégis elvhű fogalmazását adták. Tóth Tihamér a nemzeti és katolikus ifjúsági ujjászületés bö'csőjénél állott és szuggesztív erővel idézte a magyar ifjúság tudatába nemzet-építő hivatoltságát és erejét. Sikeres és áldásdús működését két tényező magyarázta meg: misztikai mélységekbe merülő papi lelkének kiérett eszményisége és az újdonság varázsával ható lélekformálásnak vonzó, ihlető lendülete. Ezek a művek Tóth Tihamért a legnemesebb értelemben vett diák-apostolnak mutatják, akinék pedagógus-lelke kiapadhatatlan gazdagsággal tudott a diákélet minden problémájára gyógyszer, vigasztalást ajánlani. Péterffy Gedeon könyvét, — bár benne a pedagógus Tóth Tihamér csak közvetve kerül bemutatásra — mégis ezeknek a nevelői vonatkozásoknak világnézeti, elvi és értékeszmei megvilágítása miatt fogadja érdeklődéssel a pedagógus társadalom.

Visy József.

Somogyi J. A faj. Athenaeum. 1940. 275. old.

Böhm Károly megállapítása szerint a világmindenség jelenségeinek megismeréséhez kettős út vezet. A kauzális összefüggéseknek vizsgálata, mely a valóságról szóló ismereteinket foglalja magában, a másik pedig az értékek fokozatait vizsgálja és a valóságban megadott tényezőkkel szemben már nemcsak azt kutatja: mi van?, hanem azt is, hogy ennek a létezőnek milyenné kell lenni. A nemzetiségi, faji és lélektani kutatásokban egyaránt ez a kettős út vezet biztos és időtálló eredményhez. A faj mibenlétének, biológiai és szellemi sajátosságainak meghatározását Somogyi is ebben a két irányban tervezi megközelíteni. Műve nemcsak elméleti kérdések tisztázása céljából készült, hanem elvi állásfoglalás is akar lenni a faji kérdés körül dúló világnézeti vitákban. Bevezetésében írja, hogy a bölcséleti antropológia egyik fejezetét akarja összeállítani; a mű tehát az embertan rendszeres elméleti kérdéseinek tisztázását is igényli.

A kérdés teljes megértéséhez vázolja a fajiság problémáinak történetét is Gobineau és Chamberlain elterjedt és népszerű munkáinak tükrében. A faj mibenlétének és természetrajzi adottságainak meghatározása után részletesen ismerteti a szerző Európa antropológiai megoszlását és ezeknek a fajoknak egymásra való hatását továbbá az asszimilációknak, faji mítosznak és a fajkeveredésnek élettani kihatásait s végül a szembenálló elméleteknek eszmei és kulturális álláspontját. Különös érdeklődésre tarthat számot a „nordische Rasse“ lelki képeinek és fiziológiai sajátosságainak elemzése, majd a magyarságnak antropológiai jellemzése, amelynek során a szerző ismerteti a magyarság lelki ötvözetében legnagyobb arányban szereplő fajoknak: a kelet-baltinak, mediterránnak, továbbá a dinárinak vérségi és lélektani alapvonásait. Történeti és néplelektani alapon választja szét a szerző a zsidóság faji vizsgálata során a szemita, zsidó és izraelita fogalmak pozitív értelmét.

A tudományos szakszerűség szempontjából legtartalmasabb az örökléstan alapproblémájának, a testi-lelki átöröklésnek biológiai és karakterológiai vizsgálata. A pedagógiai gyakorlat számára is ad a szerző több elvi iránymutatást. Kétségtelen ugyanis, hogy a gyermekkel foglalkozó nevelő köteles minden munkája közben, de főleg a növendékek megítélésekor tekintetbe venni az ifjú lelki és testi körülményeit. Nem lényegtelen tehát előtte a fejlődő embernek pszichofizikai alkata, mely sok faji, vérségi és öröklési tényezőnek a kiszámíthatatlan eredője. Somogyi ezeknek a kérdéseknek boncolásakor a biológus tapasztalásait a pszichológus szempont-